

ner i d'altres: «origen desconegut». Amb la seva inexcusable indulgència en qüestió d'etimologies orientals, M-Lübke va admetre la que, segons ell, proposà el vell pioner Caix: àr. *ṯarb*.

El mal ex. de M-Lübke fou seguit per Lokotsch, Gamillscheg (*EWFS*), Bloch i Bloch-Wartburg, Migliorini i d'altres; però bé podem dir que no el va imitar cap orientalista responsable (res en els llibres d'Engelmann, Dozy, Devic, David Lopes, Eguílaz, Steiger, Neuvonen). Que el canvi fonètic és impossible, salta a la vista.⁴ I amb això, ja no caldria dir res més. Però no hi planyem la bona voluntat: *ṯarb* era un mot tècnic d'anatòmics, que entre els antics es documenta, quasi només, en diccs. àrabs escrits a Pèrsia, sigui en el sentit d'epíploon, membrana que cobreix els budells' [Khorassaní, c. 800], sigui en l'acc. etimològica de 'sagí, greix de l'animal' [Adjirí, c. 1000, veg. Lane]; i, encara que també aparegui en algun dicc. africà modern (Boqtor, Beaussier), manca a la major part (Lerchundi, Tedjini, Probst); i degué ser enterament estrany al vulgar d'Espanya, puix que no el duen *RMa.*, *PAlc.* etc. (veg. Dozy).

I no és estrany, car no és verament àr.: es tracta d'un iranisme savi: persa *čërba* 'greix' (ja pelví, i amb correspondències normals en ossetí, afganès, i manllevat per l'armeni i el balutxi: Horn, *Gr. d. pers. Etym.*, 97, § 436). D'aquí per via llibresca, i amb vocalització falsa, fou manllevat el b. ll. *zirbus* «omentum», documentat en anatòmics de fi de l'E. Mj. (Du C.), del qual prové realment un port. antiq. *zirbo* «redenho». Ja es veu que el resultat fonètic és ben llunyà de *tripa*; però així mateix, *tripa* és un mot vulgar per excel·lència, que no pot venir de tal cultisme ni fundar-se en una pronúncia errada d'erudits que coneguessin malament l'àrab.⁵

Es poden descartar breument les altres temptatives etimològiques que s'havien fet. Que vingués d'un parent germànic del neerl. mj. *stripe* (> angl. *stripe*), avui *strep* 'llista, faixa, ratlla', b.-al. *stripe* 'llista, faixa', 'parrac', a.-al. tardà *streif*, al. *streifen* 'llista, gaia, veta, tira', dano-nor. *stripa*: així Car. Michaëlis i Sainéan (*Autour des Sources Ind.*), que lliga amb aqueix mot (flamenc *stripe*), el fr. *trippe* «étouffe veloutée», negant la interpretació (no improbable digui el que vulgui) que hi veu una acc. figurada de les tripes estripades; i fundant-se en el bretó *stripen* 'tripa' i en una glossa llatina *stripa* (però de data molt tardana, a penes anterior al Renaixement, i per tant mera llatinització del mot b.-alemany); ja he indicat que la *s*-del bretó s'explica per fets d'aquest idioma; però la data tardana, i l'extensió limitada d'aqueixos mots germànics, no permetria atribuir-los al germànic occidental comú, mentre que això és el que exigiria la generalitat del mot en les llengües romàniques; sense parlar de la impossibilitat d'explicar pel romànic la pèrdua de la *s*-, que ja féu recular M-Lübke (*Litbl.* LVII, 105).

En total: origen desconegut, era la conclusió de MLWagner i algun altre col·lega més crític que els caladors de M-Lübke; i la que jo vaig reconèixer en la meua obra, de resultes d'aquest rigorós examen crític,

com a més raonable que totes les conclusions acceptades.

Hi ha la possibilitat de veure-hi una creació secundària del llatí vulgar, o el proto-romànic, a la manera de la demostrada per a *TRIAR*, a base de l'eliminació d'un pseudo-prefix.

En el llenguadocià de l'Erau, *estripà* significa, no sols 'esquinçar', que és també el sentit dels nostres *estripa*, aproximadament, sinó també 'artigar', fer una ròta (Pastre, *Le Dialecte de Clermont-l'Hérault* s. v.), cosa que tant recorda l'oc. ant. *estrepejar* «arracher», i cat. dial. *estregar* 'artigar, netejar de mates'; i tota la seva nombrosa família, que hem estudiat amplament en el vol. III, 779, sens dubte provinent d'una transposició d'EXSTIRPARE 'arrencar'. Ara bé, el llgd. *estripà* és germà del cat. *estripa* 'esqueixar', 'esquinçar' i del cast. *destripa* 'arrencar o escorxar les tripes' [1555], 'esterrossar, rompre les gleves' [fi del S. XVI, *DAut.*], ast. or. *estripa* id. (Vigon), Bogotà i cast. ant. *estripa* [princ. S. XVI],⁶ port. *estripa* 'tirar as tripas, fazer carnificina em'; i també degué haver-hi això més o menys en galleg antic.⁷

En fi el nostre *estripa* i variants (veg. detalls en els DERIV.), i oc. mod. *estripà*, fr. *étriper* «ôter les tripes» [S. XVI], verb que bé podria ser molt antic en aquestes llengües.⁸

Podríem, doncs, pensar que *estripa* i congèneres siguin una alteració mig-sàvia d'*exstirpare*, que des del llenguatge dels metges vagi passar al de la gent vulgar, prenent-hi el sentit d'«obrir el ventre»; i que d'*estripa* es vagi extraure llavors el pseudo-primitiu *tripa*, el qual justament s'usa tan sovint, sigui parlant del budellam de l'home esventrat, o del de l'animal que han sotmès a una operació semblant, amb finalitat alimentària.⁹

En el testimoni més antic del mot *estripa* a la nostra família, que es troba en port., es pot veure alguna valuosa confirmació d'aquest punt de vista: «exentero (piscem): obrir, *stripa* peixem» i més enllà «viscero: *estripa*» en l'instructiu glossari llatí-portuguès del S. XIV (*RPhilCal.* VI, 83, 96, §§ 1130, 2857): car realment *exenterare piscem* és extirpar-li les vísceres. El verb consta, doncs, com a ben antic en portuguès. No gaire menys que els més antics testimonis de *tripa*. I si no ens consta així en altres llengües romàniques, potser és que ens ho dissimula l'atenció més gran, que han prestat sempre els lexicògrafs, als primitius, que als que passen per ser-ne derivats.⁹

En el DCEC concloïa: «aquesta em sembla ser la idea més raonable que s'hagi proposat fins ara per explicar l'origen de *tripa*. No deixa, però, de ser xocant el fet que aquest procediment, bastant extraordinari, de derivació retrògrada, es vagi complir en set (o 8?) llengües romàniques cabdals, en la mateixa forma; de manera que no podem donar com a ferma aquesta explicació, mentre no es pugui documentar millor, per tot arreu, l'antiguitat del verb *estripa*, i l'alteració fonètica i semàntica gradual que conduiria fins a *tripa* partint d'*exstirpare*».

⁶⁰ Pel que fa a l'alternativa que aquells temps admetia